

سیده اکرم اولیائی طبائی*

*مربی و عضو هیئت علمی دانشگاه هنر شیراز، شیراز (نویسنده مسئول).

(oliyaei@shirazartu.ac.ir)

■ چکیده:

استان فارس یکی از مراکز مهم تولید فرش دستباف ایران است. در گذشته، طرح و نقش فرش های روستایی و عشایری این استان از ذهن خلاق زنان بافنده و تحت تأثیر آداب و رسوم، فرهنگ، اعتقادات، اشیاء و محیط پیرامون آن ها شکل گرفته است که بعد ها و با ورود کاغذ نقشه، این نقوش بر روی آن ثبت شد و نقشه های کاغذی در بین مناطق مختلف مورد تعامل قرار گرفتند. این تحقیق با هدف کشف اتفاقات و خاطراتی است که در فرآیند طراحی و نقوش فرش استان فارس به روش تاریخ شفاهی اتفاق می افتد. تاریخ شفاهی در واقع گفت‌وگویی قاعده‌مند و آگاهانه بین دو نفر درباره ابعادی از وقایع گذشته است که دارای اهمیت تاریخی است و برای تبدیل شدن به سند و ماندگاری آن ثبت و ضبط می‌شود. در این تحقیق به روش کیفی و با ابزار مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۳۳ تن از عوامل فرش دستباف روستایی و عشایری فارس مصاحبه شده است. روش نمونه گیری به صورت گلوله برفی یا افزایشی و حجم نمونه بر اساس اشباع نظری انتخاب شده است. از نتایج تحقیق، می توان به سیر تکاملی پیاده کردن نقوش در فرش اشاره کرد. این نقوش گاهی براساس نوع کاربرد دست بافته انتخاب می شدند. گاهی آن ها را از طبیعت الهام می گرفتند و یا صحنه هایی از زندگی روزمره خود را می بافتند. ممکن بود نقش ها به صورت ذهنی باشد که با تکرار بافت به صورت حفظی در می آمد. و یا از نمونه های بافته شده نظیر دستور استفاده می شد. و در نهایت نیز با ورود نقشه های کاغذی در فاصله حدود ۴۰ سال پیش به استان فارس نقوش بر روی کاغذ طراحی پیاده شدند. از مزیت های استفاده از این کاغذ ها سرعت در طراحی نقش مورد نظر و سهولت در استفاده از آن بود و ایرادی که به آن وارد می شود کا ستن خلاقیت بافنده و دخل و تصرف در نقوش است.

■ واژگان کلیدی:

تاریخ شفاهی، فرش دستباف، طراحی فرش، عشایر فارس، ایل قشقایی.